

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ซึ่งสรุปขั้นตอนผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1.1 เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ
- 1.2 เพื่อประเมินกระบวนการดำเนินงานโครงการ
- 1.3 เพื่อประเมินการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการ ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน
- 1.4 เพื่อศึกษาความต้องการของผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการ

2. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลการดำเนินงานในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น จากข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมตามโครงการปีงบประมาณ 2535-2537 รุ่นที่ 1-23 และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ

3. การดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" รุ่นที่ 1-23 จำนวน 1,804 คน และคณะกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" จำนวน 25 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย คณะกรรมการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" จำนวน 25 คน ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง และข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" จำนวน 317 คน ได้มาโดยการสุ่ม

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและปรับปรุงขึ้นใช้เอง โดยผ่านการตรวจสอบจากกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 8 ท่าน แบบสอบถามมีจำนวน 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ และชุดที่ 2 สำหรับข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมในโครงการ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีแบบสอบถามที่จัดส่งไปทั้งหมด 342 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนมาที่ถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 323 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.44 ของแบบสอบถามทั้งหมด

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ ทำการวิเคราะห์ดังนี้

3.4.1 ข้อมูลที่เป็นแบบตรวจสอบรายการ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

3.4.2 ข้อมูลที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.60 ตามตำแหน่งหน้าที่อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 52.60 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.10 อายุราชการมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 89.50 และระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 68.40 ส่วนที่เป็นข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมในโครงการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 89.50 ตามตำแหน่งหน้าที่ครูผู้ปฏิบัติการสอน คิดเป็นร้อยละ 60.90 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.80 อายุราชการมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.50 และระดับ

การศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71.10 โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 87.00 ตำแหน่งหน้าที่ครูผู้ปฏิบัติการสอน คิดเป็นร้อยละ 58.80 อายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.70 อายุราชการมากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.90

4.2 การประเมินความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

จากการวิจัย พบว่าคณะกรรมการดำเนินงานโครงการ และข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรม เห็นว่าความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้านเรียงตามลำดับ คือ บุคลากร ($\bar{X} = 4.20$) สถานที่ฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.12$) และสื่อวัสดุอุปกรณ์ ($\bar{X} = 4.02$) ส่วนที่เห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ งบประมาณ ($\bar{X} = 3.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในแต่ละด้านพบว่า

ด้านบุคลากรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เริ่มตั้งแต่การให้บริการและการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการดำเนินงานและวิทยากร ($\bar{X} = 4.46$) จำนวนผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละรุ่น ($\bar{X} = 4.16$) และจำนวนคณะกรรมการดำเนินงานโครงการและจำนวนวิทยากร ($\bar{X} = 4.15$)

ด้านงบประมาณข้อที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากคือ ความคุ้มค่าของการใช้จ่ายงบประมาณ ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณและงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการต้นสังกัด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$ และ 2.65)

ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ข้อที่เห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุดคือ ตัวอย่างอวัยวะร่างกายที่ถูกสารพิษ เช่น ดับ ปอด แสดงให้เห็นโทษของสิ่งเสพติด ($\bar{X} = 4.57$) ส่วนข้อที่อยู่ในระดับมาก เริ่มตั้งแต่ ความทันสมัยของสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ($\bar{X} = 4.00$) ความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของสไลด์ ($\bar{X} = 3.98$) และความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาของวิดีโอ ($\bar{X} = 3.94$)

ด้านสถานที่ฝึกอบรม เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เริ่มตั้งแต่บรรยากาศของสถานที่ ($\bar{X} = 4.50$) ความสะดวกของทำเลที่ตั้ง ($\bar{X} = 4.40$) และสภาพภายในห้องฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.28$)

4.3 การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า"

คณะกรรมการดำเนินงานโครงการและข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมเห็นว่าการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" อยู่ในระดับมาก

ทุกด้าน เริ่มตั้งแต่ ความเหมาะสมด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.20$) หลักสูตร ($\bar{X} = 4.04$) และ กิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เริ่มตั้งแต่ความมีประโยชน์ของเนื้อหาวิชา ($\bar{X} = 4.25$) สอดคล้องและตอบสนองวัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X} = 4.12$) และความน่าสนใจของเนื้อหาสาระ ($\bar{X} = 4.07$)

ด้านวิทยากรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ ข้อที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ การตรงต่อเวลา ($\bar{X} = 4.54$) ส่วนข้อที่อยู่ในระดับมาก เริ่มตั้งแต่ การเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.46$) การให้เกียรติและยกย่องผู้เข้ารับการอบรม ($\bar{X} = 4.40$) และการมีมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.36$)

ด้านกิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ เริ่มตั้งแต่การบรรยายประกอบวีดิทัศน์และตัวอย่างอวัยวะร่างกาย (ตับ,ปอด) เรื่องสุขภาพที่ดีกว่า ($\bar{X} = 4.44$) การบรรยายสาริตและฝึกปฏิบัติ การบริหารกายและการบริหารจิต ($\bar{X} = 4.18$) และกิจกรรมผ่อนคลายจิตใจให้เป็นหนึ่ง ($\bar{X} = 4.16$)

4.4 การประเมินการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

จากการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมได้มีการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากทั้งในด้าน การพัฒนางาน ($\bar{X} = 4.08$) และการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

ข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรม ได้มีการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมากทุกข้อ เริ่มตั้งแต่การป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข ($\bar{X} = 4.16$) มีจิตสำนึกการเป็นผู้นำคือผู้รับใช้ ($\bar{X} = 4.13$) ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม ($\bar{X} = 4.13$) ตระหนักในเรื่องของภัยและปัญหาชีวิตที่เกิดจากสุขสมอยาก (ความอยากเกินความจำเป็น) ($\bar{X} = 4.12$) และการช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับงานบ้าน ($\bar{X} = 4.12$)

ในด้านการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนางาน เห็นว่าข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมนำไปใช้อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ เริ่มตั้งแต่รักและศรัทธาในอาชีพครูมากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.41$) อบรมนักเรียนให้รู้โทษของสิ่งเสพติด ($\bar{X} = 4.37$) และอบรมนักเรียนให้รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่า ($\bar{X} = 4.34$) ส่วนที่เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ฝึกให้นักเรียนวิ่งและฝึกโยคะเป็นประจำ ($\bar{X} = 3.31$)

4.5 การศึกษาความต้องการของผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า"

จากการวิจัยพบว่า ความต้องการของข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ เริ่มตั้งแต่ให้ความสำคัญกับโครงการเนื่องจากโครงการมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณธรรมแก่บุคลากร ($\bar{X} = 4.49$) จัดให้บุคลากรในสังกัดเข้ารับการอบรมตามโครงการทุกคน ($\bar{X} = 4.47$) จัดให้มีการดำเนินงานโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.38$) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลภายหลังการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.29$) และจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในโครงการให้เพียงพอ ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนที่เห็นว่ามีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปรับปรุงวิธีการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.50$) และปรับปรุงระยะเวลาการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.48$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายดังนี้

5.1 การประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ

ในการดำเนินงานโครงการฝึกอบรม ซึ่งเริ่มจากการเตรียมการ การนำโครงการไปปฏิบัติ จนถึง การติดตามประเมินผล ปัจจัยเบื้องต้นหรือทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้โครงการนั้นสำเร็จหรือล้มเหลว จากการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ บุคลากร สถานที่ฝึกอบรมและสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ส่วนงบประมาณมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ น้อย ศิริขิต (2524) ที่กล่าวว่าในการจัดโครงการฝึกอบรมมีข้อสำคัญที่ควรคำนึงถึงเพื่อความสำเร็จของการฝึกอบรม คือ ผู้เข้ารับการอบรม จะต้องเป็นผู้ที่ขาดความรู้และตั้งใจที่จะไปฝึกอบรม จำนวนของผู้เข้ารับการอบรมไม่มากหรือน้อยเกินไป ผู้สอนหรือผู้ให้การอบรมควรจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่จะอบรมเป็นอย่างดี อุปกรณ์และห้องที่ใช้ในการฝึกอบรม ต้องมีความพร้อม มีเครื่องมือต่าง ๆ อย่างทันสมัยและงบประมาณในการฝึกอบรมจะต้องมีอย่างเพียงพอ เมื่อพิจารณาทางด้านปรากฏผลดังนี้

5.1.1 ด้านบุคลากร

บุคลากรที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" พบว่า

มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเฉพาะการให้บริการและการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการดำเนินงานและวิทยากร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ของคณะกรรมการดำเนินงานและวิทยากร ต่อผู้เข้ารับการอบรม สอดคล้องกับหลักการของ น้อย ศิริโชติ (2534) ที่กล่าวว่า การดำเนินการ ระหว่างการจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ต้องคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากรที่จะมาบรรยายในแต่ละครั้งให้เรียบร้อย

5.1.2 ด้านสถานที่ฝึกอบรม

สถานที่ฝึกอบรมโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ใช้ศูนย์ฝึกอบรมสำนักงานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัย พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเฉพาะบรรยากาศของสถานที่ความสะดวกของทำเลที่ตั้ง และสภาพรวมในห้องฝึกอบรม ทั้งนี้เนื่องจากสถานที่ดังกล่าวได้มีการจัดไว้อย่างเป็นสัดส่วน ได้แก่ ห้องประชุม หอพัก สถานที่พัก สวนหย่อมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ หลักการของ น้อย ศิริโชติ (2524) และวิจิตร อาวะกุล (2537) ที่กล่าวว่า สถานที่ฝึกอบรม จะต้องมียสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและการคมนาคมสะดวก

5.1.3 ด้านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์

ในกระบวนการฝึกอบรมนอกจากเจ้าหน้าที่และวิทยากรจะรู้จักใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์แล้ว ยังมีองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งมักจะใช้ควบคู่ไปกับเทคนิควิธีการฝึกอบรม ได้แก่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ในการฝึกอบรม จาก ผลการวิจัย สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากวิทยากรและเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมได้มีการเลือกใช้ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์หลายประเภท เช่น เอกสาร รูปภาพของจริง แผ่นโปสเตอร์ สไลด์และวิดีโอ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ทวีป อภิสิทธิ์ (2536) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมจะบรรลุ วัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดนั้น เรื่องสื่อและเทคนิคการใช้สื่ออุปกรณ์ในการฝึกอบรมของวิทยากร ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จและ น้อย ศิริโชติ (2524) กล่าวว่า สื่อทั้งหลายจะมีบทบาทต่อผู้เข้ารับการอบรมเพื่อช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิด การเรียนรู้และ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการได้

5.1.4 ด้านงบประมาณ

จากผลการวิจัย ความเหมาะสมของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ความคุ้มค่าของการใช้จ่าย งบประมาณเหมาะสมในระดับมาก ส่วนการดำเนินงานเกี่ยวกับการใช้จ่ายงบประมาณและงบ

ประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการต้นสังกัดเหมาะสมในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงบประมาณที่หน่วยงานต้นสังกัดได้รับการจัดสรรมีจำนวนจำกัด และหน่วยงานมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรไปใช้งานหรือกิจการอื่น ๆ ด้วยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงาน

5.2 การประเมินความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า"

จากผลการวิจัยพบว่ากระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ได้แก่ วิทยากร หลักสูตร และกิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรมที่ความเหมาะสมในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านปรากฏผลดังนี้

5.2.1 ด้านวิทยากร

ในการปฏิบัติหน้าที่ของวิทยากรในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเฉพาะการตรงต่อเวลา มีความเหมาะสมมากที่สุด การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้เกียรติและยกย่องผู้เข้ารับการอบรมและการมีมนุษยสัมพันธ์มีความเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ น้อย ศิริโชติ (2524) ที่กล่าวว่า บทบาทของวิทยากรในขณะทำการฝึกอบรม วิทยากรจะต้องสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ สัมผัสความรู้สึกร่วมของผู้เข้ารับการอบรมอย่างระมัดระวังและจริงจัง ตรงต่อเวลา ให้เกียรติและยกย่องผู้เข้ารับการอบรมและจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสอดคล้องกับหลักการของ วิจิตร อาวะกุล (2537) ที่กล่าวว่า การเป็นวิทยากรที่ดีจะต้องมีความประพฤติและรักษาระเบียบของการเป็นครูไว้อย่างเคร่งครัด การวางตัว การประพฤติปฏิบัติจะต้องเป็นแบบอย่างที่น่าเคารพนับถือ

5.2.2 ด้านหลักสูตร

หลักสูตรการฝึกอบรม ได้แก่ วิชา เนื้อหาสาระและวิธีการที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติและความสามารถอันจะยังผลให้เกิดการเรียนรู้ หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าหลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรมในโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเฉพาะความมีประโยชน์ของเนื้อหาวิชา และสอดคล้องและตอบสนองกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ วิจิตร อาวะกุล (2537) ที่กล่าวว่า การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการในการอบรม จะต้องจัดหลักสูตรให้สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงถาวรในการทำงานได้ โดยวิชาจะต้องตอบสนองหรือแก้ปัญหาของวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมแก้ปัญหาของหน่วยงาน และใช้ระยะเวลาที่เหมาะสมแก่ความจำเป็น

5.2.3 กิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรม

การเลือกเทคนิควิธีที่จะใช้ในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร และเนื้อหาวิชาที่มีอยู่ ซึ่งโดยหลักการแล้วจะพยายามแปลงเนื้อหาวิชาให้เป็นกิจกรรม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ๆ ไปพร้อม ๆ กัน จากผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของกิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยเฉพาะการบรรยายประกอบวีดิทัศน์และตัวอย่าง อวัยวะร่างกาย (ตับ,ปอด) เรื่องสุขภาพที่ดีกว่า การบรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติการบริหารกาย และบริหารจิต และกิจกรรมพื้นเกลียวใจให้เป็นหนึ่ง ทั้งนี้อาจเนื่องจากวิทยากรได้นำเสนอจาก สื่อที่เป็นของจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สัมผัสร่วมกิจกรรมและฝึกปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ วิจิตร อาวะกุล (2537) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี จะต้องกำหนดเทคนิควิธีการฝึกอบรม โดยพิจารณาว่าจะใช้วิธีการใดในการฝึกอบรม จะใช้เทคนิค ใดบ้างจึงจะเหมาะสมกับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม เนื้อหาวิชาหลักสูตร จึงจะทำให้ผู้เข้าฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ได้รับประโยชน์ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มากที่สุด การฝึกอบรมที่ดีที่ ระบุพฤติกรรมให้ลงมือฝึกหัด การจัดวิธีการฝึกอบรมก็ต้องจัดเน้นไปทางสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

5.3 การประเมินการนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

หลักการสำคัญในการฝึกอบรม คือ การเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน โดยการเปลี่ยนแปลงท่าทีและพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูผู้ผ่านการ อบรมได้นำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ไปใช้ ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิจิตร อาวะกุล (2537) ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นการให้ศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน โดยไม่จำกัดอายุและ วุฒิการศึกษา เป็นการเพิ่มพูนปรับปรุงคุณภาพชีวิตและการทำงาน เมื่อพิจารณารายด้านปรากฏผล ดังนี้

5.3.1 การพัฒนาตนเอง

จากผลการวิจัย พบว่า ข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมได้นำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตาม โครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง ในระดับมาก โดยเฉพาะ เรื่องการป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากสิ่งเสพติดและอบายมุข มีจิตสำนึกในการเป็นผู้นำคือผู้ รับใช้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม และการช่วยเหลือสมาชิกครอบครัวเกี่ยวกับงานบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525) ที่กล่าวว่า การเว้นจากอบายมุข 6

คือ คุณธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมในชีวิตของครู ประกอบด้วย การไม่ดื่มของมึนเมา ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่เที่ยวดูการละเล่น ไม่เล่นการพนัน ไม่คบคนชั่วเป็นมิตรและไม่เกียจคร้านการทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญทัน ดอกไธสงและคณะ (2529) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย โดยศึกษาจากตัวแปรซึ่งประกอบด้วย การพึ่งตนเอง การร่วมมือร่วมใจ ความขยัน มีวินัย และการลดละอบายมุข ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการอบรม ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การคิดและทัศนคติอย่างดียิ่งต่อการพัฒนาตนเอง ส่วนมากได้มีส่วนลดละอบายมุข สนใจการเรียนรู้วิชาชีพและการฝึกความเป็นผู้นำ และระดับ นิลพังดา (2527) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมสำหรับครูของนักเรียนวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมด้านความประพฤติที่ดีงามสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับครู ได้แก่ ครูจะต้องประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ไม่เป็นทาสมอบายมุขทั้งปวง รักและเอาใจใส่ต่อศิษย์ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

5.3.2 การพัฒนางาน

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมได้นำผลจากการฝึกอบรมตามโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ไปใช้พัฒนางานในระดับมาก โดยเฉพาะรักและศรัทธาในอาชีพครูมากยิ่งขึ้น อบรมนักเรียนให้รู้โทษของสิ่งเสพติดและอบรมนักเรียนให้รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2534) ที่กล่าวว่า ครูต้องมีศรัทธาในวิชาชีพครู ตั้งใจใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพเพื่อให้บริการแก่นักเรียนและสังคม มีความซื่อสัตย์ต่อหลักการของอาชีพครู มีความรับผิดชอบในด้านการศึกษาต่อสังคม ชุมชนและนักเรียน มีความรัก ความเมตตาและความปรารถนาดีต่อนักเรียน อุทิศตนและเวลาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้รับความเจริญเติบโต และพัฒนาการในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2533) พบว่าพฤติกรรมที่ครูควรมีมากที่สุดที่แสดงถึงความศรัทธาในอาชีพครูคือ รักที่จะให้ความรู้และอบรมสั่งสอนศิษย์ ไม่กระทำการใด ๆ ที่จะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของครู ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมมีอุดมการณ์ในการทำงาน ขวนขวายหาความรู้ในวิชาชีพครู มีความภูมิใจในอาชีพครู และมีความสุขที่ได้สอน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประดับ นิลพังดา (2527) พบว่า คุณธรรมที่ครูจะต้องมี ได้แก่ ยึดมั่นในหลักความยุติธรรม รักและศรัทธาในอาชีพครู ใส่ใจแสวงหาความรู้ ยึดมั่นในหลักความถูกต้อง ยินดีบริการชุมชน ยึดมั่นในนโยบายประหัตและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

5.4 ความต้องการของข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรม ข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า"

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมมีความต้องการต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ในระดับมากโดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับโครงการเนื่องจากโครงการมีส่วนช่วยพัฒนาคุณธรรมแก่บุคลากร จัดทำบุคลากรในสังกัดเข้ารับการอบรมตามโครงการทุกคน จัดให้มีการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง และจัดให้มีการติดตามและประเมินผลภายหลังการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โครงการได้กำหนดให้ผู้ผ่านการอบรมได้เรียนรู้แนวทางการพัฒนาตน พัฒนาจิตใจและพฤติกรรม ลดละเลิกอบายมุข ตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพอนามัย มุ่งเน้นให้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและสร้างพลังศรัทธาในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้วยการฝึกอบรมโดยใช้เทคนิควิธีหลากหลาย ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์และผู้ผ่านการอบรมได้นำไปปฏิบัติ โดยการปรับใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงานจากผลการปฏิบัติทำให้ชีวิตความเป็นอยู่และการปฏิบัติงานดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532) ที่กล่าวว่า การจัดการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ซึ่งในการดำเนินการจำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่องค์การและบุคลากรขององค์การจะได้รับควบคู่กันไป และได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญประการหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นอยู่มาปัจจุบันเกือบทุกหน่วยงานคือ ขาดการประเมินผลหลังการฝึกอบรมและขาดการติดตามผลภายหลังการฝึกอบรม โดยเฉพาะการประเมินและติดตามผลภายหลังการฝึกอบรมเป็นกรณีอื่นสำคัญที่จะชี้ให้เราทราบระดับการนำความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ที่ได้รับมา ระหว่างการฝึกอบรมไปใช้ในการปฏิบัติงานในองค์การว่าสามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด เป็นระดับที่พึงพอใจหรือไม่ เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อบกพร่องที่ได้รับจากการติดตามประเมินผลมาปรับปรุงโครงการ หลักสูตร ตลอดจนวิธีการจัดการฝึกอบรมในครั้งต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

6.1.1 ความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการจากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยเบื้องต้น ด้านบุคลากร สถานที่ฝึกอบรมและ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนงบประมาณ มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ดังนั้นในการจัดโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" ต่อไป ควรให้มีการปรับปรุงในเรื่องงบประมาณ

โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการต้นสังกัด

6.1.2 ความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานโครงการ จากผลการวิจัย

พบว่า กระบวนการดำเนินงานโครงการ มีความเหมาะสมระดับมากในทุกด้านแต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อของด้านต่าง ๆ สิ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุง เพื่อให้กระบวนการดำเนินงานโครงการมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ได้แก่ ด้านหลักสูตรควรปรับปรุงระยะเวลากับเนื้อหาและกิจกรรม การฝึกอบรม ด้านวิทยากร ควรปรับปรุง การสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เข้ารับการอบรม และด้านกิจกรรมในกระบวนการฝึกอบรม ควรปรับปรุงการวิเคราะห์วิถีทัศน์เรื่อง "เดอะแชมป์" การประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม กิจกรรมเพลงเพื่อชีวิต และการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการอบรม

6.1.3 การนำผลที่ได้จากการฝึกอบรมตามโครงการไปใช้ในการพัฒนาตนเอง และ

พัฒนางานจากผลการวิจัย พบว่าข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมได้นำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนางานในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรายข้อ ข้อที่ต้องได้รับการส่งเสริมให้มีการนำไปใช้ให้มากขึ้นกว่าเดิมได้แก่ ด้านการพัฒนาตนเอง ควรส่งเสริมให้มีการนำแนวคิดและประสบการณ์ที่ได้จากการสนทนากลุ่มย่อยกับวิทยากรไปปฏิบัติ ฝึกบริโภคอาหารและจัดเก็บอุปกรณ์ที่ถูกสุขลักษณะ ปฏิบัติงานให้ชีวิตมีความสุขตามแนวทางสุขสันตยา (สันโดษ) และฝึกจิตให้สงบและควบคุมการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ได้ ด้านการพัฒนางาน ควรส่งเสริมการฝึกให้นักเรียนวิ่งและฝึกโยคะเป็นประจำ นำเพลงเพื่อชีวิตไปสอนนักเรียนโดยเน้นสาระและคุณค่าของเพลง สอนให้นักเรียนตระหนักในคุณค่าของการวิ่งและฝึกโยคะและฝึกนักเรียนให้ล้างถ้วยชามถูกต้องตามขั้นตอน

6.1.4 ความต้องการของผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ

"ชีวิตดีมีคุณค่า" จากผลการวิจัย พบว่าความคิดเห็นของข้าราชการครูผู้ผ่านการอบรมที่มีต่อการพัฒนาโครงการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ โดยส่วนรวมมีความต้องการในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละข้อสิ่งที่จะต้องได้รับการปรับปรุงและสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ เพื่อการพัฒนาโครงการ คือ ควรให้ความสำคัญกับโครงการ โดยจัดให้บุคลากรในสังกัดเข้ารับการอบรมตามโครงการทุกคน ให้มีการดำเนินงานโครงการนี้อย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการติดตามและประเมินผลภายหลังการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในโครงการให้เพียงพอ และควรจัดให้มีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โครงการ

6.1.5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการพัฒนาคุณธรรม
ข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" มีดังต่อไปนี้

- 1) ผู้บริหารทุกระดับในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับโครงการ ในการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรมให้กับบุคลากร โดย การจัดส่งบุคลากรให้เข้ารับการอบรมตามโครงการให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และช่วย เผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการ
- 2) วิทยากรที่ให้การอบรมในโครงการนี้ ส่วนหนึ่งควรเป็นบุคลากรใน สังกัดที่ผ่านการอบรมแล้ว และสามารถปฏิบัติได้จนประสบความสำเร็จ และอีกส่วนหนึ่งควรเป็น พระภิกษุที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและมีชื่อเสียง มาร่วมให้ความรู้และแนวทางปฏิบัติด้วย
- 3) ควรจัดให้มีการอบรมสัมมนาผู้ผ่านการอบรม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงปัญหา และแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขโครงการ
- 4) ควรมีการติดตามและประเมินผล ผู้ผ่านการอบรมในโครงการนี้อย่าง เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีคณะทำงานออกไปพบปะเยี่ยมเยียนและสัมภาษณ์
- 5) ควรขยายโครงการไปสู่นักเรียนและเยาวชน เพื่อให้ให้นักเรียนและ เยาวชนได้เรียนรู้แนวทางในการพัฒนาตนเองในทางที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้ที่ผ่านการอบรมใน โครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า"

6.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ที่ผ่านการอบรมใน โครงการพัฒนาคุณธรรมข้าราชการ "ชีวิตดีมีคุณค่า" กับผู้ที่ไม่ผ่านการอบรมในโครงการดังกล่าว

6.2.3 ควรศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมสำหรับข้าราชการ ทั้งนี้เพื่อ จะได้ใช้ประกอบเป็นแนวทางการจัดทำโครงการต่อไป